

Μια θανάσιμη μαύρη κηλίδα απλωνόταν στ' ανοιχτά της Καλιφόρνιας, σκοτώνοντας κάθε ζωντανό πλάσμα που υπήρχε στη θάλασσα. Εκατό χιλιάδες λίτρα πετρέλαιο την τροφοδοτούσαν κάθε μέρα, ώσπου ν' αδειάσουν εντελώς οι δεξαμενές του πετρελαιοφόρου που είχε ναυαγήσει στον ωκεανό. Ήταν ένα συνηθισμένο τάνκερ εφοδιασμού υποβρυχίων. Ναυάγησε στις 28 Ιανουαρίου του 1969 κι ο κόσμος μάθαινε τον τρόμο που λέγεται ρύπανση της θάλασσας και οικολογική καταστροφή. Στον πόλεμο του Περσικού κόλπου, 22 χρόνια αργότερα, πετρελαιοπηγές του Κουβέιτ φόρτωναν με πετρέλαιο τη θάλασσα της Σαουδικής Αραβίας, σκοτώνοντας ακόμα και τα πουλιά που βουτούσαν για να κυνηγήσουν την τροφή τους. Στη Βόρεια Θάλασσα, μια γιγαντιαία πλατφόρμα άντλησης πετρελαίου κατέρρευσε, δημιουργώντας ανθρώπινα θύματα και ανυπολόγιστη οικολογική καταστροφή.

Αφού κατάφερε να ρυπάνει τη στεριά και την ατμόσφαιρα, ο άνθρωπος μόλυνε και τις θάλασσες. Η επιστήμη έχει επινοήσει μεθόδους αντιρρύπανσης που, όμως, πολλές φορές είναι ανίσχυρες να εξαφανίσουν το κακό.

Ο πρώτος που γνωρίζουμε ότι διαμαρτυρήθηκε δημόσια για τη ρύπανση, είναι ο Σενέκας, που βρήκε πολύ βρώμικη την ατμόσφαιρα της Ρώμης, τον Α' αιώνα μ.Χ. Ο πρώτος γνωστός μας νόμος, για την προστασία της ατμόσφαιρας, είναι του βασιλιά της Αγγλίας Εδουάρδου Α', που, το 1273, κύρωσε νόμο, σύμφωνα με τον οποίο απαγορευόταν η χρήση ενός τύπου άνθρακα. Ένας, που παραβίασε το νόμο, καταδικάστηκε να πεθάνει στην κρεμάλα.

Ο Εδουάρδος Α' (1237 - 1309), κατάκτησε την Ουαλία, πολέμησε Γάλλους και Σκοτσέζους αλλά έμεινε στην ιστορία ως ο θεμελιωτής της αγγλικής δικαιοσύνης, καθώς κωδικοποίησε το τότε ισχύον Δίκαιο. Η προστασία του περιβάλλοντος βρέθηκε στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων του.

Επτά αιώνες αργότερα, τα πράγματα είχαν γίνει περισσότερο από ανησυχητικά. Στο Λονδίνο, το 1952, πέθαναν από το νέφος 4.000 άτομα, ενώ πολλές δεκάδες χιλιάδες έπαθαν σοβαρές ζημιές στην υγεία τους.

Το 1992, περίπου 150.000.000 κάτοικοι των ΗΠΑ ήταν εκτεθειμένοι σε ανθυγιεινή ατμόσφαιρα, ενώ στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, οι θάνατοι τετραπλασιάζονταν τις ημέρες που το νέφος ήταν αυξημένο. Στη Σαγκάη της Κίνας, ο μόνιμος κίτρινος καπνός ονομαζόταν «κίτρινος δράκος» και η όξινη βροχή τρυπούσε τα νάιλον πουκάμισα. Στην

Καλκούτα της Ινδίας, περίπου το 60% του πληθυσμού παρουσίαζε αναπνευστικά προβλήματα. Η όξινη βροχή κατέστρεφε σοδειές, δάση, λίμνες και κτίρια στην Ευρώπη, στη Βόρεια Αμερική αλλά και στην Κεντρική Αφρική.

Κάποια στιγμή, οι πανύψηλες καμινάδες των εργοστασίων θεωρήθηκε ότι θ' αποτελούσαν τη λύση στην ατμοσφαιρική ρύπανση από τον καπνό. Όμως, το διοξείδιο του θείου και τα νιτρικά οξέα σχηματίζουν μικρά σωματίδια, που ξαναπέφτουν στη γη με τη μορφή της όξινης βροχής. Τα αέρια από τις καύσεις, το διοξείδιο του άνθρακα, το μεθάνιο κ.λπ. συγκεντρώνονται στην ατμόσφαιρα και παγιδεύουν την ηλιακή θερμότητα δημιουργώντας το φαινόμενο του θερμοκηπίου, που απειλεί τις παραθαλάσσιες περιοχές, το νερό, τα τρόφιμα, τα δασικά προϊόντα κι ολόκληρα οικοσυστήματα. Οι καύσεις ρύπαναν την ατμόσφαιρα της Γης, από το 1860 ως το 1949, με 50 δισεκατομμύρια κυβικούς τόνους διοξειδίου, ενώ, στα επόμενα σαράντα χρόνια, τη φόρτωσαν με άλλα 130 δισεκατομμύρια τόνους. Η παραγωγή του ηλεκτρικού ρεύματος βασίζεται κατά 60% στην καύση του άνθρακα, που ευθύνεται για το 25% της παραγωγής διοξειδίου.

Κι ενώ οι λύσεις βρίσκονται στην ανάπτυξη της ηλιακής, της αιολικής και της γεωθερμικής ενέργειας, καθώς και στην εκμετάλλευση των νερών, το 1992, μόλις το 20% της παγκόσμιας ενέργειας βασιζόταν στην υδροδυναμική, ενώ οι λεγόμενες ήπιες μορφές ενέργειας βρίσκονταν, ακόμη, στο στάδιο της ανάπτυξης. Στις 3 Ιουνίου του 1992, με πρωτοβουλία του ΟΗΕ, 3.500 αντιπρόσωποι από 185 χώρες συναντήθηκαν στο Ρίο ντε Τζανέιρο για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Ήταν η μεγαλύτερη παγκόσμια διάσκεψη για την προστασία του περιβάλλοντος. Κατέληξε σε αποτυχία, μετά την άρνηση των ΗΠΑ να προσυπογράψουν τη σχετική συνθήκη, με το επιχείρημα ότι θα έπλητταν την βιομηχανική τους ανάπτυξη.

Ο πυρηνικός όλεθρος ξεπρόβαλε απειλητικός στα μέσα της δεκαετίας του '80. Ήταν 26 Απριλίου του 1986 όταν έγινε το κακό. Την ημέρα εκείνη, μια έκρηξη στο πυρηνικό εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρισμού στο Τσερνομπίλ της Ουκρανίας (στην τότε Σοβιετική Ένωση) σκότωσε 32 άτομα και προκάλεσε σημαντική αύξηση της ραδιενέργειας στην ατμόσφαιρα πολλών γειτονικών χωρών. Υπολογίστηκε ότι, στα επόμενα χρόνια, πέθαναν άλλα 10.000 άτομα, που προσβλήθηκαν από τη ραδιενέργεια. Στην Ελλάδα, προκλήθηκε πανικός, αν και οι επιπτώσεις ήταν ανεπαίσθητες. Η Ελλάδα, όμως, αισθανόταν κυκλωμένη από την πυρηνική απειλή, καθώς στο Κοζλοντούι -της γειτονικής Βουλγαρίας, το ξεπερασμένης τεχνολογίας και γερασμένο πυρηνικό εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος εξακολουθούσε να λειτουργεί απειλητικό. Και στη Μικρασία, Καναδοί έστηναν νέο πυρηνικό εργοστάσιο για λογαριασμό της Τουρκίας.

Στις 20 Απριλίου του 1996, μια δεκαετία μετά την καταστροφή του Τσερνομπίλ, έγινε στη Μόσχα παγκόσμια συνάντηση που κατέληξε σε συμφωνία με σκοπό να προωθηθεί η ασφάλεια από τα πυρηνικά, μέσα από ένα σύστημα συνεργασίας. Η Ουκρανία ανακοίνωσε ότι είχε την πρόθεση, ως το 2000, να κλείσει τις πυρηνικές της εγκαταστάσεις.

Η αποτυχημένη συνδιάσκεψη του Ρίο δεν αποθάρρυνε τα Ηνωμένα Έθνη. Στις 18 Φεβρουαρίου του 1994, εκπρόσωποι 130 χωρών συμφώνησαν κατά την διάρκεια συνεδρίου που οργάνωσε ο ΟΗΕ, ότι πρέπει να γίνουν νέες περικοπές στην εκπομπή αερίων, ώστε να αποφευχθεί η υπερθέρμανση του πλανήτη. Η απόφαση δεν ήταν παρά ένα ευχολόγιο που παρέπεμπε στην καλή θέληση των μετεχόντων.

Οι προσπάθειες δεν σταμάτησαν. Στις 11 Δεκεμβρίου του 1997, στο Κιότο της Ιαπωνίας, η παγκόσμια συνδιάσκεψη για το περιβάλλον συμβιβάστηκε με μια απόφαση μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος κατά 5,2% σε σχέση με το 1990 και με ορίζοντα για την επίτευξη του ορίου αυτού τα 15 χρόνια.

Για τον άνθρωπο, ο δρόμος ως τη δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος προστασίας του περιβάλλοντος είναι ακόμα μακρύς, καθώς άλλα μπαίνουν στην πρώτη προτεραιότητά του:

Το κέντρο του ΟΗΕ για τους ανθρώπινους οικισμούς κατάγγειλε ότι, στη λήξη του 20ού αιώνα, περισσότεροι άνθρωποι παρά ποτέ έβλεπαν να τους αρνούνται τα θεμελιακά τους δικαιώματα στη μόρφωση, στην εργασία, στη διατροφή, στη στέγαση, στην περίθαλψη και στις κοινωνικές παροχές. Τους αρνούνταν το δικαίωμα να δημιουργήσουν οικογένεια και να μεγαλώσουν τα παιδιά τους σε συνθήκες ειρήνης. Τους αρνούνταν το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, στη δικαιοσύνη και στις πολιτικές ελευθερίες.

Στα 1987, τα στοιχεία του ΟΗΕ ήταν συντριπτικά: Το 1/4 του πληθυσμού της γης (πάνω από ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι) ζούσαν τελείως άστεγοι ή σε άθλιες συνθήκες με ανθυγιεινό περιβάλλον. Εκατό εκατομμύρια διανυκτέρευαν στους δρόμους, κάτω από γέφυρες, σε άδεια οικόπεδα, σε σοκάκια και σε κατώφλια. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, όλο και περισσότεροι άστεγοι κοιμόνταν στα πεζοδρόμια. Η μια μετά την άλλη, οι μεγαλουπόλεις μεταβάλλονταν σε εστίες εγκληματικότητας και βίας.

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο, πάνω από επτακόσια εκατομμύρια άνθρωποι ζούσαν σε

συνθήκες φτώχειας. Το 50 - 80% του αστικού πληθυσμού των αναπτυσσόμενων χωρών και το 21 - 60% των κατοίκων τους σε 16 από τις μεγάλες πόλεις τους ζούσε σε τρώγλες και παραπήγματα.

Κι ακόμα: Σε 91 χώρες, το 85% του αγροτικού πληθυσμού (ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι) δεν είχε πρόσβαση σε πόσιμο νερό και σε στοιχειώδη μέσα υγιεινής και αποχέτευσης. Αποτέλεσμα: 50.000 θάνατοι κάθε μέρα εξαιτίας του υποσιτισμού και των ασθενειών. Διαρροϊκές και εντερικές αρρώστιες διαδίδονταν από το μολυσμένο νερό και την έλλειψη καθαριότητας οδηγώντας στο θάνατο εκατομμύρια παιδιά με ηλικία κάτω από 5 χρόνια.

Στις 14 Δεκεμβρίου του 2007, έληγε στο Μπαλί, μια ακόμα διεθνής διάσκεψη για το κλίμα. Την τελευταία στιγμή, οι ΗΠΑ αποδέχθηκαν να συνεχιστούν για δυο χρόνια οι συζητήσεις για την αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη μετά τη λήξη, το 2012, του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Συμμετείχαν εκπρόσωποι 180 χωρών.

(Έθνος, 28.1.1998) (τελευταία επεξεργασία – ενημέρωση, 3.1.2009)